

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษยชาตินับตั้งแต่อดีตกาลเป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การสร้างสมอารยธรรมและวิวัฒนาการของมนุษยชาติในแต่ละชุมชน แต่ละภูมิภาค ได้เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดและความสะดวกสบายของเผ่าพันธุ์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมและกาลเวลา ต่อมา ความขัดแย้งทางด้านลัทธิความเชื่อ ความต้องการเกี่ยวกับการทำมาหากินและปัญหาอื่น ๆ ทำให้ชุมชนที่มีความเจริญและมีกำลังเหนือกว่าใช้อำนาจบังคับ กลุ่มชนที่ด้อยกว่าแต่รักษาสภาพทองเคลื่อนย้ายจากบริเวณที่อยู่เดิมไปหาที่ทำกินแห่งใหม่ การอพยพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะว่าทำให้กลุ่มผู้อพยพเผชิญกับสภาพแวดล้อมใหม่ มีการติดต่อกับสังคมใหม่ และเผชิญกับปัญหาใหม่ การเคลื่อนย้ายไปสู่สภาพแวดล้อมที่ต่างกันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรม สังคมที่เจริญจะเป็นสังคมที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเสมอ และสามารถแก้ไขกฎเกณฑ์ รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพอันแท้จริงของสังคมเวลานั้น

ในแต่ละกลุ่มสังคมโดยส่วนรวมนั้น อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่ม กลุ่มใหญ่ เราเรียกว่า ชนกลุ่มใหญ่ (majorities) ส่วนกลุ่มเล็ก เราก็เรียกว่า ชนกลุ่มน้อย (minorities) ทั้งชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่มีธรรมชาติสัมพันธ์ทั้งในกันโครงสร้างและหน้าที่อย่างแยกไม่ออก หมายความว่า ความเป็นไปของกลุ่มหนึ่งย่อมมีผลสืบเนื่องและมีผลกระทบต่ออีกกลุ่มหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น เว้นเสียแต่ สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นได้เกิดขึ้นนอกเหนือจากโครงสร้างของความเป็นชนกลุ่มน้อย กลุ่มใหญ่อย่างสิ้นเชิง แต่การที่จะเจาะจงลงไปว่า อะไรเป็นเครื่องกำหนดลักษณะของกลุ่มทั้งสองนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นสัญชาติหรือเชื้อชาติก็ตาม เช่นหากเราใช้ สัญชาติ เป็นตัวกำหนด สำหรับในประเทศไทย ชาวไทยมุสลิมและชาวจีนสัญชาติไทย เราไม่สามารถแยกได้ว่าเขาเป็นชนกลุ่มน้อย เพราะว่า คนทั้งสองกลุ่มนี้มีสัญชาติไทย เป็นคนไทยเหมือนกัน หรือ ถ้าใช้เชื้อชาติเป็น

ตัวกำหนด หากประเทศนั้นมีหลายเชื้อชาติ เช่น ประเทศพม่า ซึ่งมีทั้งทวกกะเหรี่ยง
ไทยใหญ่ มอญ คะฉิ่น และอื่น ๆ ในกรณีนี้ การใช้เชื้อชาติเป็นตัวกำหนดก็อาจเกิดปัญหา

นักวิชาการทั้งหลายจึงยอมรับร่วมกันว่า การพิจารณาความแตกต่างระหว่างชน
กลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยในแต่ละสังคม ควรจะใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนด
ในสังคมหนึ่ง ๆ จะมีกลุ่มใหญ่ซึ่งมีวัฒนธรรมหลักและมักจะมีอำนาจทางการเมือง
เหนือกลุ่มอื่น ส่วนชนกลุ่มน้อย มีลักษณะการดำรงชีวิตของตน ซึ่งรักษาไว้เด่นชัด
แตกต่างไปจากกลุ่มอื่น เช่น ชนธรรมเนียน ประเพณี ภาษา ศาสนา ความเชื่อ
การแต่งกาย ฯลฯ¹

ในประเทศไทยนั้น คำว่า ชาวเขา มีความหมายครอบคลุมถึง ชนกลุ่มน้อย
เผ่าต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่หาเลี้ยงชีพอยู่ในบริเวณพื้นที่สูงทางภาคเหนือและภาคตะวันตกของ
ประเทศ มีหน่วยงานหลายแห่ง ทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชนดำเนินงานเกี่ยวกับชาวเขา
รวมไปถึงกิจการทหาร พลเรือน หน่วยงานพิเศษของสหประชาชาติ โครงการที่มีความสำคัญ
ยิ่งในการพัฒนาชาวเขาได้แก่ โครงการหลวง ซึ่งเป็นโครงการเคลื่อนที่ช่วยเหลือด้าน
เกษตร การส่งเสริมเศรษฐกิจ และการรักษาทางแพทย์ เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงอนุเคราะห์ และพระบรมวงศานุวงศ์ได้ประทานความสนับสนุนส่งเสริม
ให้แก่ท้องถิ่นห่างไกลโดยเฉพาะแถบภูเขา นโยบายของรัฐบาลไทยในปัจจุบัน สำหรับชาว
เขาได้กำหนดขึ้นตามนโยบายเดิมซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2519 ระบุว่า
รัฐบาลไทย มุ่งในนโยบายรวมพวกกับชาวเขาเพื่อให้ชนเหล่านี้ได้มีสิทธิอย่างสมบูรณ์ ในการ
ประกอบพิธีทางศาสนา ตลอดจน รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเอง นโยบายนี้ มุ่งจะยกระดับ
ชาวเขา ให้เป็นพลเมืองไทยที่มีคุณภาพและช่วยเหลือตนเองได้ กล่าวคือ เป็นการสร้าง
ความรักชาติไทยโดยไม่จำกัดวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่าง ๆ รักษาความเป็นเอกภาพ
ของประเทศในขณะที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมที่ต่างกันเอาไว้

ปัญหาการสร้างเอกภาพในชาติ โดยเฉพาะประเทศที่เกิดใหม่ซึ่งต้องการความเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน โดยทั่วไป รัฐบาลจะมีกลวิธีเกี่ยวกับนโยบายอยู่

¹ ปทานิ ฐิติวัฒนา, สังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,

2 ประการ สำหรั้ความสำเร็จในการรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ ประการแรก การกำจัดวัฒนธรรมที่แตกต่างไปของชนกลุ่มน้อยใหญ่กลายเป็นวัฒนธรรมเดียวกันของชาติ เช่น Americanization, Burmanization และ Detribalization ประการที่สอง การสร้างความรักชาติโดยที่ไม่กำจัดวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยเหาต่าง ๆ ดังเช่น นโยบาย Unity in Diversity ซึ่งเป็นนโยบายที่รักษาความเป็นเอกภาพของประเทศ ในขณะที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมที่ต่างกันของชนของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ไว้ ดังเช่น ในประเทศอินเดีย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และ ในจีเรีย แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า มีเพียงไม่กี่ประเทศที่ประสบความสำเร็จ กล่าวอีกอย่างคือ ใหญ่ประชาชนมีความจงรักภักดีเป็นส่วนรวมมากกว่าความจงรักภักดีเฉพาะกลุ่มของตน แม้ในปัจจุบัน ประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น สหรัฐอเมริกา และในยุโรปบางประเทศ ที่มีความแตกต่างกันในทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมของชนบางกลุ่ม ก็ยังมีความตึงเครียดทางการเมืองอยู่เสมอ²

ชาวเขาที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย มีเชื้อสายมาจากนอกประเทศทั้งสิ้น แยกได้เป็น 2 สาย 1. กลุ่ม Sino Tibetan Stock พวกนี้อพยพลงมาทางใต้ จากธิเบตและจีนแยกเป็น 2 สายคือ

1. โลโล-โนสุ (Lolo-Nosu) ใต้แก่พวกธิเบต-พม่า แล้วแยกเป็น 4 พวกคือ มูเซอ อักอ กะเหรี่ยง ลีซอ
2. จีนเกิม (Main Chinese) มีพวกแมว เฮา และ ปาเต็ง

2. กลุ่ม Austronesian Stock พวกนี้อพยพขึ้นไปจากแถบใต้ และทวีป Australia ใต้แก่พวก วา (Wa) แยกเป็น 5 พวกคือ ชาซอ ถิ่น ผีตองเหลือง ละวา และซมู³

การอพยพเข้ามาของชาวเขา ในระยะแรกมีจำนวนไม่มากนัก ต่อมาในระยะหลัง โดยเฉพาะในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน จำนวนชาวเขาได้ทวีมากขึ้นตามลำดับโดยตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่บนภูเขาที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 400 - 1,500 เมตร ในท้องที่ทางไกลการคมนาคม ในจังหวัดต่าง ๆ ถึง 22 จังหวัด ได้แก่

² ยูติกา คันส่งวน, " การแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยในสหภาพพม่า " (วิทยานพนธ์ปริญาโททางการทูตคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521), หน้า 2-3

³ บรรพต วีระสัย, " เรื่องราวของชาวเขาในประเทศไทย " , สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), 8 : 125

เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง น่าน แพร่ ตาก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ พะเยา
พิษณุโลก เลย สุโขทัย กำแพงเพชร อุทัยธานี นครสวรรค์ สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี
เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่หนาแน่นในพื้นที่ป่าคอย บริเวณที่เกิดของคันน้ำ
ลำธารในจังหวัดภาคเหนือ และ จังหวัดที่มีชาวจีนถิ่นฐานมากได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย
น่าน และ แม่ฮ่องสอน

เนื่องจากในสมัยก่อน ๆ ชาวเขามิได้มีบทบาทสำคัญทางการเมือง หรือ ในทาง
เศรษฐกิจของประเทศ ฉะนั้น จึงมิได้มีผู้ใดทำการศึกษา หรือ ให้ความสนใจต่อชาวเขาเท่า
ที่ควร ภายหลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศ สถานการณ์ชายแดน
ของไทย เรื่องราวของชาวเขาได้รับความสนใจจากรัฐบาลและประชาชน อีกทั้งเมื่อได้
มีการสำรวจความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของชาวเขา จึงได้พบว่า การดำเนินชีวิต
ตามแบบของชาวเขาได้ก่อให้เกิดปัญหา และ ความเสียหายอย่างมากแก่ทรัพยากรธรรมชาติ
และความมั่นคงปลอดภัยของประเทศตามชายแดน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ
ชาติ รัฐบาลสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์
ประชาชนไกลคมนาคม ขึ้นเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2499 ⁴ ต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อ
วันที่ 3 มิถุนายน 2502 ให้เปลี่ยนแปลงโดยแต่งตั้ง คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา ⁵
ขึ้นแทนและได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งในคณะกรรมการชาวเขา ⁶ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม
2511 โดยกำหนดนโยบายสำคัญ ๆ ให้คณะกรรมการชาวเขารับผิดชอบ ดำเนินการเกี่ยวกับ
ชาวเขา ซึ่งได้แก่

⁴ คำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ 63/2499

ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2499

⁵ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ 2848/2502 ลงวันที่ 9 มิถุนายน
2502 ถึงอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา

⁶ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. 0403/12922 ลงวันที่
4 ตุลาคม 2511 ถึง ประธานกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา เรื่องการเปลี่ยนแปลงชื่อ
คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา เป็น คณะกรรมการชาวเขา

1. นโยบายทั่วไป

ก. นโยบายระยะสั้น ได้แก่ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่เข้าไปถึงชาวเขาที่เป็นจุดล่อแหลมให้ทั่วถึงโดยเร็วที่สุด โดยใช้วิธีพัฒนาแผนนำ (Civic Action) เพื่อผูกพันจิตใจชาวเขาให้มีความนิยมในรัฐบาล และมีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย ให้สามารถใช้ชาวเขาช่วยเป็นกำลังในการป้องกันและต่อต้านการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ต่อชาวเขาได้ทันทางที่

ในบริเวณที่ซึ่งมีการปราบปรามผู้ก่อการร้ายโดยมีฝ่ายทหารออกปฏิบัติการ ให้หน่วยงานทุกฝ่ายหึงคำสั่งผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารในเขตนั้น เมื่อการปราบปรามเสร็จสิ้นลงแล้ว และฝ่ายทหารตำรวจ สามารถให้ความคุ้มครองได้แล้ว ให้หน่วยทหาร พลเรือนซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ เข้าไปดำเนินการพัฒนาในบริเวณนั้นต่อไป

ในบริเวณที่ซึ่งยังไม่มีเหตุการณ์ร้ายแรงหรือยังไม่ได้ถูกแทรกซึม แต่มีแนวโน้มที่จะต้องรับดำเนินการในลักษณะป้องกัน ให้หน่วยพลเรือนที่รับผิดชอบซึ่งได้แก่กรมประชาสงเคราะห์จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปพัฒนาและสงเคราะห์พื้นที่เหล่านั้นเป็นการด่วน โดยให้ความร่วมมือกับทุกฝ่าย

สำหรับนโยบายระยะสั้นนี้ ต่อมา เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2516 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติให้แก้ไขใหม่ 7 ดังนี้

นโยบายระยะสั้น ได้แก่ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่เข้าไปถึงชาวเขาที่เป็นจุดล่อแหลมให้ทั่วถึงโดยเร็วที่สุด โดยใช้วิธีพัฒนาแผนนำ เพื่อผูกมัดจิตใจชาวเขาให้มีความนิยม

⁷ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร.0203/11507 ลงวันที่

ในรัฐบาลและมีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย ให้สามารถ
ใช้ชาวเขาช่วยเป็นกำลังในการป้องกันและต่อต้านการ
แทรกซึมของคอมมิวนิสต์ต่อชาวเขาโคกหินหวงที่

ในบริเวณพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตแทรกซึมของ
คอมมิวนิสต์และมีการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
ให้หน่วยงานทุกหน่วยหึงคำสั่งและดำเนินการตามแนว
ความคิด ของผู้บังคับบัญชาทางฝ่ายกองอำนาจการป้องกัน
และปราบปรามคอมมิวนิสต์ตามลำดับ เมื่อการปราบปราม
สิ้นสุดลงแล้ว และ ฝ่ายทหาร ตำรวจ สามารถให้ความ
คุ้มครองได้แล้วให้หน่วยงานพลเรือน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ
เข้าไปดำเนินการพัฒนาในบริเวณนั้นต่อไป

ในที่ซึ่งยังมีได้ประกาศเป็นเขตแทรกซึม แต่มี
พฤติการณ์ของคอมมิวนิสต์ในบางหมู่บ้าน แต่ยังไม่ถึงขั้น
ใช้อาวุธ จำเป็นที่จะต้องรีบดำเนินการในลักษณะป้องกัน
เสียแต่เนิ่น หน่วยงานพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่มีหน้าที่
เกี่ยวข้อง เช่น กรมประชาสงเคราะห์ กองบัญชาการ
ตำรวจตระเวนชายแดน หน่วยทหารในท้องถิ่นและหน่วย
อื่น ๆ จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยมีกรมประชาสงเคราะห์
เป็นหน่วยหลักรีบเข้าไปดำเนินการเพื่อป้องกันโดยด่วน

ข. นโยบายระยะยาว ได้แก่ การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาให้
อยู่อาศัยและทำมาหากินบนภูเขาคือเป็นหลักแหล่งแน่นอน
เลิกการปลูกฝิ่น ให้ปลูกพืชอื่นทดแทน เลิกการทำลายป่า
และเป็นพลเมืองดี ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ เช่น
เดียวกับคนไทยทั่วไป โดยให้ดำเนินการตามโครงการ
ซึ่งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้กำหนดไว้แล้ว

2. นโยบายการจัดการศึกษาแก่ชาวเขา คณะกรรมการชาวเขาได้มอบหมาย
ให้คณะกรรมการชาวเขา สาขาการศึกษาและอนามัยดำเนินการศึกษาแก่ชาวเขา ตามหลัก
ดังนี้คือ

ก. การให้การศึกษแก่ชาวเขาควรทำเป็นกรณีพิเศษ แยกต่างจากโรงเรียนประชาบาลในพื้นที่ราบโดยทั่วไป โดยมีหลักสูตรพิเศษซึ่งมุ่งสร้างชาวเขาให้เกิดความจงรักภักดีต่อรัฐบาล มิใช่เพียงการอ่านออก เขียนได้เพียงอย่างเดียว

ข. การดำเนินงานนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมสามัญศึกษา กรมประชาสัมพันธ์ กรมการปกครอง และตำรวจภูธรชายแดน โดยกรมสามัญศึกษารับผิดชอบในการทำหลักสูตร แบบเรียน การฝึกอบรมครู และการตั้งโรงเรียนสำหรับชาวเขา ในแบบพิเศษ ในจังหวัดที่มีชาวเขา จังหวัดละ 1 แห่ง กรมประชาสัมพันธ์รับผิดชอบในการสอนแบบชั่วคราวตามหมู่บ้านชาวเขาที่มีหน่วยเคลื่อนที่ของกรมประชาสัมพันธ์ไปปฏิบัติงานอยู่แล้ว สำหรับโรงเรียนที่ดำเนินการโดยตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ในขณะนั้น โรงเรียนใดที่มีหน่วยเคลื่อนที่ของกรมประชาสัมพันธ์ไปปฏิบัติงานอยู่ในหมู่บ้านนั้น ให้กรมประชาสัมพันธ์รับไปดำเนินการจนกว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะสามารถรับช่วงต่อไปได้

3. นโยบายส่งเสริมอาชีพชาวเขา มีหลักดังนี้คือ

ก. ควรส่งเสริมอาชีพที่ชาวเขารู้จัก มีความชำนาญอยู่บ้างแล้ว และอยู่ในความต้องการของตลาด

ข. มุ่งให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่น โดยปลูกไม้ยืนต้นที่มีค่าทางเศรษฐกิจแทนฝิ่น

4. วิธีดำเนินการกับชาวเขาให้ดำเนินการเป็น 4 วิธี คือ

ก. สำหรับชาวเขาที่อยู่กระจัดกระจายบนภูเขา ไม่เป็นรูปหมู่บ้าน ชากแก่การที่เจ้าหน้าที่จะเข้าไปดูแลทั่วถึง ให้แนะนำชักจูงให้เขามาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนในบริเวณอันเหมาะสม บนภูเขาซึ่งทางราชการจัดไว้ให้

ข. สำหรับชาวเขาที่อาศัยอยู่บนภูเขาที่เหมาะสมอยู่แล้ว ก็สนับสนุนให้อยู่ทำกินในที่เดิมต่อไปไม่ต้องเคลื่อนย้าย โดยจัดส่ง

เจ้าหน้าที่เป็นรูปหน่วยเคลื่อนที่เข้าไปปฏิบัติการพัฒนาและ
สงเคราะห์ชาวเขาในประการต่าง ๆ ให้อัตน

- ค. สำหรับชาวเขาที่ไม่ต้องการจะอยู่บนภูเขาหรือที่ต้องการอพยพ
หลบภัยคอมมิวนิสต์มาอยู่ในพื้นราบ แล้วไม่ประสงค์จะกลับ
ไปอยู่บนภูเขาอีก ก็ให้จัดตั้งศูนย์อพยพชาวเขาขึ้นใน
จังหวัดที่มีปัญหาดังกล่าวนี้เกิดขึ้น เพื่อให้อยู่รวมกันเป็น
กลุ่มก้อน แล้วให้การสงเคราะห์ตามความจำเป็นให้
สามารถมีชีวิตผสมผสานกับคนไทยในพื้นที่ราบต่อไปได้
- ง. เพื่อประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น และเพื่อความปลอดภัยของชาติบ้าน
เมือง ให้เร่งสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจกับชาวเขาให้
มีความรู้สึก นึกคิด เป็นพวกเดียวกับคนไทยและให้เกิด
ความจงรักภักดีต่อรัฐบาล

จากการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ อันเกิดขึ้นจากการกระทำของชาวเขา ตลอดจน
การแก้ไข้ปัญหา และการให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเขาในคานต่าง ๆ มีผลทำให้ชาวเขาเผ่า
ต่าง ๆ เริ่มมีการปรับตัวเพื่อเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของตนในหลาย ๆ คาน ทั้งทาง
เศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านการยอมรับของใหม่ หรือ วิทยาการสมัยใหม่ มี
การยอมรับให้มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมในบางคาน หรือมีการละทิ้งสิ่งที่ดีว่าเป็น
วัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่าง ซึ่งการปรับตัวในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นเรื่องที่มีความ
สำคัญควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ทราบถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม
ชาวเขา ซึ่งแต่เดิม เป็นสังคมที่ถือความเจริญเหล่านี้ มีปฏิริยาปฏิเสธ หรือ ยอมรับ
หรือมีขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเพื่อรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่สังคมในคานใด และ
และอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อทราบถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การอนามัย การศึกษาและการปกครอง ของชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านเกริงกะเวีย ตำบลชะแล อำเภอบางบาล ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ในลักษณะใด
2. เพื่อทราบถึงแนวโน้มของการปรับตัวของชาวกะเหรี่ยงในค่านต่าง ๆ ว่ามีแนวโน้มที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง
3. เพื่อศึกษาว่า อะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคมของชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านเกริงกะเวีย

สมมติฐานการศึกษา

1. การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนกะเหรี่ยง
2. การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางค่านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง

งานวิจัยที่ผ่านมา

เรื่องราวของชาวเขาได้รับความสนใจจากหน่วยงานของราชการและเอกชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกรมประชาสงเคราะห์ซึ่งรับผิดชอบโดยตรงก็ได้ตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาที่จังหวัดเชียงใหม่ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ. 2507 เพื่อที่จะศึกษาเรื่องต่าง ๆ ของชาวเขา สำหรับจะนำไปใช้ในการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา และเนื่องจากภาคเหนือเป็นภาคที่มีชาวเขาอาศัยอยู่มากที่สุด จึงทำให้การศึกษาวิจัยเรื่องชาวเขาเท่าที่ได้มีการศึกษาวิจัยไว้เป็นเรื่องราวของชาวเขาในภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่ ดังเช่น

โอลิเวอร์ กอร์ดอน ยัง (Oliver Gordon Young)⁸ ได้ทำการศึกษา

⁸ คุราลละเอียดยกจาก, Oliver Gordon Young, " The Hill Tribes of Northern Thailand: A Socio-Ethnological Report," (Bangkok: The Government of Thailand and the Cooperation of The United States Operations Mission to Thailand, 1961.)

เรื่องชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในภาคเหนือของไทย โดยทำการศึกษาแบบสังเกต สัมภาษณ์ และเข้าไปคลุกคลีกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น เผ่าอาก้อ มูเซอ แม้ว ถิ่น และกะเหรี่ยง เป็นต้น โดยศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ โครงสร้างทางสังคม ภาวะเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความเชื่อและประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวเขา และเผ่าอื่น ๆ ยิง (Young) รายงานว่า ชาวเขาบางเผ่า เช่น เผ่าอาก้อไม่เป็นมิตรกับคนทั่วไป เพราะเชื่อว่า คนที่มาจากที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพื้นราบ มักจะนำสิ่งไม่ดี เช่น ฝิ่นรายต่าง ๆ มาสู่ญาติพี่น้องของตนและจะติดต่อกับคนภายนอกก็เพื่อจะค้าฝิ่นเท่านั้น สำหรับค่านิยมในการแต่งงานนั้น ชายอาก้อสามารถจะมีภรรยาได้หลายคน ภรรยาทำงานหนักกว่าสามี เช่น ทำงานในไร่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรับผิดชอบงานบ้านอีกด้วย ส่วนเผ่าแม้ว เฮ้า และ กะเหรี่ยง มีลักษณะผิดจากอาก้อ คือ มีการติดต่อกับคนอื่น ๆ ทั่วไป โดยมากเป็นการติดต่อกับชายกับคนพื้นราบ และ คนเผ่าอื่น รวมทั้งมีการติดต่อกับทางราชการด้วย สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและสมาชิกนั้น ชาวเขามีความนับถือผู้มีอาวุโส โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุ กล่าวคือ ลูกหลานต้องเคารพเชื่อฟังบิดา มารดา ภรรยาต้องเชื่อฟังสามี และเคารพบิดา มารดาของสามีด้วย เด็กต้องอยู่ในโอวาทผู้ใหญ่ เวลาจะทำอะไรต้องมีการบอกเล่าผู้ใหญ่ก่อน

ปีเตอร์ ฮินตัน (Peter Hinton)⁹ ศึกษากะเหรี่ยงไป ภาคเหนือของประเทศไทยเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงไป อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างพ.ศ. 2511-2512 ในเรื่องโครงสร้างทางสังคม ฮินตัน (Hinton) รายงานว่า ในภาษากะเหรี่ยงหมู่บ้านเรียกว่า เก็ง (Cheng) ซึ่งใช้เรียกหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน แม้ว่าหมู่บ้านจะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนอื่น ๆ ก็ตาม ความสำคัญของการกำหนดความเป็นหมู่บ้านนั้นก็คือ หมู่บ้านต้องเป็นหน่วยอิสระในการประกอบพิธีกรรมของตนเพื่อการเซ่นสรวงผีเจ้าพื้นที่ (thingkhechae khangkhe

⁹ คุราญละเอี๊ยดเพิ่มเติม, Peter Hinton, " The Pwo Karen of Northern Thailand - A Preliminary Report, " (Chiangmai: Tribal Research Center, 1969)

chae - ทิคแฉ่ กังคะ ฉ่) ผู้เป็นประธานในพิธีนี้ ได้แก่ หัวหน้าพิธีกรรมฝ่ายชายใน
 สังคมกะเหรี่ยง เรียกว่า เชีย เก็ง กู (chjae cheng khu) หากแปลตามตัวอักษร
 จะแปลว่า " หัวหน้าหมู่บ้านผู้เฒ่า " ซึ่งได้ตำแหน่งโดยการสืบสายฝ่ายบิดา ต่างหมู่บ้าน
 ต่างก็ต้องมีเชีย เก็ง กู ของตนเอง กะเหรี่ยงส่วนมากอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งมีขนาดโดย
 เฉลี่ยประมาณ 25 หลังคาเรือน แต่บางหมู่บ้านอาจมีเพียง 2 หลังคาเรือน โดยปกติ
 หมู่บ้านตั้งอยู่บนพื้นที่ลุ่มก้นกระทะ ล้อมรอบด้วยเนินเขา หรือที่ราบระหว่งหุบเขาที่สามารถ
 ไปสู่แหล่งน้ำลำธาร หรือน้ำพุได้อย่างสะดวก ไม่เหมือนพวกมั่ว เขา มูเซอ กะเหรี่ยงไม่
 เคยสร้างบ้านบนสันเขา และ ไม่เคยใช้ระบบรางน้ำไม้ไผ่เพื่อนำน้ำเข้าหมู่บ้าน ส่วนบ้าน
 นั้นมักจะปลูกชิดกัน แต่ไม่เป็นแนวเรียงแถวเป็นแนวตรงอย่างเดียวกัน (คือไม่เป็นแถว
 เรียงขนานกันไปโดยมีลานโล่งอยู่ตรงกลาง) ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลทางศาสนา ระหว่าง
 บ้านแต่ละหลังจะมีส่วนขนาดเล็กซึ่งปลูกกล้วย มะละกอ มะม่วง ส้มโอ ขนุน ข่าสับ และ
 และพืชอื่น ๆ ไว้อย่างกระจัดกระจาย ด้วบ้านไม้สูงแข็งแรง แต่โครงบ้านสร้างขึ้นอย่าง
 ฉลาดโดยใช้ไม้ไผ่ และ แฝกยกพื้นด้วยตัวเสาไม้สูงจากพื้นดินหลายฟุต แต่ละบ้านมีธงขาว
 ต่างหากจากด้วบ้าน และบางบ้านก็มีที่สำหรับให้สัตว์อยู่ในตอนกลางคืน บริเวณบ้านไม่มีรั้ว
 หมู ไก่ สุนัข และวัว ถูกปล่อยให้เที่ยวหากินกันเองในหมู่บ้าน หมู่บ้านกะเหรี่ยงไม่มีที่
 สำหรับประชุม หรือ ลานเต็นรำที่อาจใช้เป็นศูนย์กลางของชุมชนแต่อย่างใด บางหมู่บ้านมี
 อาณาเขต (thing khang ทิ - คาง) ของตนโดยเฉพาะ ซึ่งคนในหมู่บ้านเท่านั้นที่
 สามารถทำอะไรเคลื่อนไหวในอาณาเขตหมู่บ้านเขาได้ การกำหนดอาณาเขตนี้ ต้องตกลงกับ
 หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียง แต่มีบางหมู่บ้านที่ใช้อาณาเขตร่วมกับหมู่บ้านอีกแห่ง หรือ หลายหมู่บ้าน
 (เช่น ดงหลวง กับ ดงหลวงหุบ) และ หมู่บ้านเหล่านั้น ก็ทำอะไรเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่กำหนด
 กันไว้ แต่ทุกหมู่บ้านในบริเวณนั้นจะต้องมี เชีย เก็ง กู (หัวหน้าทางศาสนาฝ่ายชาย) ของ
 ตนเอง การสืบสายฝ่ายมารดา (matrilineal) สังคมกะเหรี่ยงไป แบ่งเป็นกลุ่ม
 ซึ่งสืบสายฝ่ายมารดาเป็นกลุ่มที่แผ่กระจายและแต่งงานกับคนนอกกลุ่ม มีหน้าที่เกี่ยวกับพิธี
 กรรมเป็นเรื่องสำคัญ สายที่สืบกันนี้ขยายกว้างออกไปถึงหมู่บ้านหลายแห่ง และกลุ่มทั้งหมดนี้
 ไม่มีหน้าที่ด้านการปกครอง หรือ เศรษฐกิจ กลุ่มสืบสายฝ่ายมารดา แต่ละกลุ่มมีหัวหน้าเป็น
 นักบวชหญิง (priestess) เรียกว่า เตอะ มิง ฉ่ อะ กู (the myng chae a'khu)
 ซึ่งสืบทางฝ่ายมารดา สมาชิกกลุ่มสืบสายที่เป็นกลุ่มท้องถิ่นปลูกบ้านของตนรวมกันในตอนหนึ่ง
 ของหมู่บ้าน และ ร่วมมือกันอยู่เสมอ ๆ ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนและการเกษตร

รวมกันเป็นกลุ่มการเมืองที่เข้มแข็งในกิจการหมู่บ้าน แม้ว่าสาขหนึ่ง ๆ จะมีการแยกตัวเกิดขึ้นแล้ว ครึ่งเล่าแต่ก็ไม่มีโครงร่างของระบบสกุลวงศ์ (clan) ตลอดทั้งไม่มีการจัดระดับตำแหน่งสกลกันไปในสาขหนึ่ง ๆ สำหรับพวกปอนั้น ความปกติครอบครัวคือ ครอบครัวเดี่ยวแต่ละครัวเรือน มีไรของตนเอง คำนเศรษฐกิจ การเพาะปลูก กะเหรี่ยงเป็นชาวไร่เลื่อนลอย แบบตั้งหลักแหล่ง และไคทำไร่อยู่ในบริเวณพื้นที่มาประมาณ 200 ปีมาแล้ว นับได้ว่าเป็นพวกที่มีความสามารถในการอนุรักษ์ดิน และ ปลูกพืชไร่หมุนเวียน เพื่อหลีกเลี่ยงความสูญเสียของดินอันจะเกิดเสื่อมคุณภาพ (erosion) และป้องกันวัชพืชที่ร้ายกาจด้วย กะเหรี่ยงไม่มีโครงการเคลื่อนย้ายที่เว้นแต่พวกเขาจะถูกบังคับให้เคลื่อนย้ายเพราะความยุ่งยากทางการเมือง เป็นพวกที่มีความตั้งใจที่จะใช้ประโยชน์ของที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ผลดีที่สุดตามความสามารถของพวกเขา ในสังคมกะเหรี่ยงมีการแบ่งงานระหว่างผู้ชายและผู้หญิงน้อย ผู้ชายมักทำงานประเภทที่ต้องอาศัยกำลังมาก ๆ เช่น การตัดต้นไม้ใหญ่ และการขุดดิน แต่ก็ไม่มีงานเกษตรใด ๆ ที่ถือว่าเป็นงานของผู้หญิงหรือผู้ชายโดยเฉพาะ

วิศิษฐศักดิ์ ไชยทอง¹⁰ ศึกษาและเปรียบเทียบค่านิยมทางกิจการครอบครัวและหมู่บ้าน ในด้านการปกครองและบทบาทของบุคคลสำคัญของนักเรียนชาวเขาและนักเรียนไทย รวมทั้งของนักเรียนชาวเขาแต่ละเผ่า โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนไทย 120 คน และนักเรียนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ 163 คน จากชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 6, และ 7 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก และ โรงเรียนบ้านป่ากลางจังหวัดน่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราประเมินค่า และแบบระยะทางทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนไทยและนักเรียนชาวเขามีการตอบสนองที่แสดงให้เห็นว่า มีค่านิยมสูงต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย และบทบาทการปกครองแบบประชาธิปไตยภายในครอบครัวและหมู่บ้าน นักเรียนชาวเขาแต่ละเผ่ามีการตอบสนองที่แสดงให้เห็นว่า มีค่านิยมสูงต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยและบทบาทการปกครองแบบประชาธิปไตยภายในครอบครัวและ

¹⁰ คุรายละเอียดยเพิ่มเติม, วิศิษฐศักดิ์ ไชยทอง, " ค่านิยมทางกิจการครอบครัวและหมู่บ้านของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดตาก เชียงราย น่าน " (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516)

หมู่บ้าน และจากข้อมูลที่ได้อาพบว่า ค่านิยมด้านความเป็นประชาธิปไตยของกะเหรี่ยงและไทยมีความคล้ายคลึงกันมากแต่ก็มีข้อแตกต่างกันบ้างคือ กะเหรี่ยงมีความเห็นว่า พ่อแม่ควรรับฟังความคิดเห็นของลูก ๆ คิดเป็นร้อยละ สูงกว่าคนไทย (กะเหรี่ยง ร้อยละ 70.58 ไทย ร้อยละ 60.83) กะเหรี่ยงที่เห็นว่า ลูกสามารถแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับพ่อแม่ โดยที่พ่อแม่จะไม่ว่าอะไร คิดเป็นร้อยละน้อยกว่าไทย แสดงว่า ในบ้านกะเหรี่ยงการปกครองยังเป็นอิตาธิปไตยโดยพ่อแม่ เป็นผู้กำหนดสิ่งต่าง ๆ มากกว่าไทย แต่กะเหรี่ยงมีความปรารถนาที่จะให้พ่อแม่ ฟังความคิดเห็นของลูก ๆ มากขึ้น ในด้านการปกครองของพ่อแม่ ค่านิยมของไทยและกะเหรี่ยงคล้ายคลึงกัน และ ที่เด่นของกะเหรี่ยงคือ กะเหรี่ยงมีความเคารพเชื่อฟัง พ่อแม่ มาก คิดว่า พ่อแม่ เป็นคนที่ทำอะไรอย่างมีเหตุผล (โดยเฉพาะพ่อ) เป็นผู้ที่สั่งสอนให้ลูกทำอะไรอย่างมีเหตุผล เมื่อมีปัญหาลูกจะปรึกษา พ่อแม่ ถือคำสั่งของพ่อแม่เป็นคำสั่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เมื่อจะทำอะไร ลูกจะต้องขออนุญาตจากพ่อแม่ก่อน (โดยเฉพาะพ่อ) ลูกกะเหรี่ยงรู้สึกว่ พ่อแม่ให้ความรักลูกเท่าเทียมกันทุกคน และมีความยุติธรรมในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อทุกคนเห็นว่า พ่อเป็นผู้รักษาความยุติธรรมภายในครอบครัว พ่อเป็นผู้นำที่แท้จริงของครอบครัว สำหรับในค่านิยมเกี่ยวกับการปกครองภายในหมู่บ้าน กะเหรี่ยงมีความคิดว่า หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้มีหน้าที่ดูแล รักษาความสงบภายในหมู่บ้าน ก่อนตัดสินใจใด ๆ หัวหน้าหมู่บ้านควรปรึกษาผู้อาวุโสของหมู่บ้านเสียก่อน แสดงว่า กะเหรี่ยงยังให้ความเคารพในความมีอาวุโสมาก หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุดในหมู่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้ที่ลูกบ้านให้ความเคารพยกย่อง แต่ก็มีกะเหรี่ยงร้อยละ 41.17 ที่คิดว่า ความคิดเห็นของหัวหน้าหมู่บ้านย่อมถูกต้องเสมอ และความเคารพยำเกรงหมอมมีไคลคลน้อยลง

เมืองพล เมฆเมืองทอง ¹¹ เป็นบัณฑิตอาสาสมัครรุ่น 6 ของโครงการประกาศนียบัตรชั้นสูงบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใ้ค้อออกไปปฏิบัติงานระหว่างเดือน สิงหาคม 2517 ถึง เดือน มีนาคม 2518 ที่หมู่บ้านเลโคะ ซึ่งเป็นหมู่บ้าน

¹¹ คุุรายละเอี๊ยคเพิ่มเติม, เมืองพล เมฆเมืองทอง, " กะเหรี่ยงที่บ้านเลโคะ อำเภอสระเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน " (สารนิพนธ์ประกาศนียบัตรชั้นสูงบัณฑิตอาสาสมัครรุ่นที่ 6 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517)

กะเหรี่ยงอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน กะเหรี่ยงเลโคเป็นกะเหรี่ยงสะกอ
 ตัวชาวบ้านเรียกตัวเองว่า ฮางบ้าน หรือ ฮางชาว มีประชากรราว 260 คน 44 หลังคา
 เรือน การปกครองภายในหมู่บ้านยังคงถือระบบอาวุโส หัวหน้าหมู่บ้านได้รับการแต่งตั้งจาก
 กำนันหรือทางอำเภอ ให้ปกครองหมู่บ้าน ชาวเลโคนับถือศาสนาพุทธ ขณะเดียวกันก็นับถือ
 ผีด้วย มีชาวคริสต์อยู่คนเดียว ที่หมู่บ้านมีวัดเล็ก ๆ (กระท่อมเล็ก ๆ) ตั้งอยู่บนเนิน
 เป็นที่เคารพของชาวบ้าน เคยมีพระธรรมจาริกขึ้นไปแสดงธรรมะอยู่ระยะหนึ่งนานมาแล้ว
 แต่เท่าที่สอบถามและสังเกตพฤติกรรมเห็นว่า ชาวเลโคถือผีมากกว่าจะถือศาสนาอย่าง
 จริงจัง ด้านเศรษฐกิจ ชาวกะเหรี่ยงเลโคทำอะไรเคลื่อนลอยเช่นเดียวกับเพื่อน ๆ แต่
 เป็นแบบปกติหลักที่เดิมเป็นเวลานาน ๆ แม้จะมีการโยกย้ายก็ไม่ไกลจากที่เดิม นอกจากจะ
 ปลุกข้าวแล้วยังปลุกพืชไร่อื่น ๆ หมุนเวียนในเนื้อที่ข้าวไร่ของคนข้าวเปลือกกะเหรี่ยงจะเก็บ
 ใส่งู้ง ไม่ไค้เอาไปขายที่ไหน รายได้ของกะเหรี่ยงขึ้นอยู่กับ การเลี้ยงสัตว์ คือ หมู วัว
 ควาย ไก่ ช้าง เป็นต้น ส่วนการเกษตรกรรม นอกจากข้าวที่ปลูกไว้กินแล้วยังมีรายได้
 จากพืชอื่น ๆ อีกเช่น ข้าวโพด งา แดง พัก อ้อย กล้าย พักทอง มะละกอ ส้มโอ ฝรั่ง ฯลฯ
 รายได้จากป่า เช่น สัตว์ป่า และรายได้จากการรับจ้าง ซึ่งก็มีชาวบ้านไปรับจ้างหลายคน คือ
 รับจ้างทำงานในเหมืองแร่ลามา อันเป็นเหมืองแร่ลูปแฟรมที่ใหญ่ที่สุดในลแวกแม่สะเรียง
 ห่างจากเลโคประมาณ 7 กิโลเมตร จากการที่ได้ไปรับจ้างทำงานในเหมืองแร่นี้เอง ที่
 ทำให้พูดภาษาไทยได้ และก็จะแพร่มาสู่คนในครอบครัว ทำให้คนในครอบครัวฟังและพูด
 ภาษาไทยไค้บ้างหลายคน ประเพณีของกะเหรี่ยงเลโคก็มีอยู่บ้างแต่ไม่สู้กระตือรือร้น ทำ
 ให้ในตอนที่เข้าไปอยู่ในหมู่บ้านไม่ไค้เห็นพิธีอะไร นอกจากการ เช่นผี มีอยู่ 2 อย่าง คือ
 ผีตามทางเดิน กับผีตามลำธาร เขากล่าวว่า กะเหรี่ยงเลโคต่างจากหมู่บ้านอื่น คือ ขนบ
 ธรรมเนียม ประเพณีตามแบบฉบับของกะเหรี่ยงหากไค้ที่เลโค การแต่งกายแบบเดิมเหลือ
 เฉพาะผู้หญิง ส่วนผู้ชายแต่งเลียนแบบคนเมืองทั้งสิ้น เรื่องนิสัยของกะเหรี่ยงเลโค แทบทุก
 คนสูบบุหรี่ และ กินหมากเป็นประจำทำให้อุณหภูมิร่างกาย คึกหงุดหงิดมาก นิยมการค้าขาย
 ทุกสิ่งเป็นการค้ำหนก ไม่มีการให้เปล่า ๆ ชอบรับมากกว่าให้เพราะเคยมีตำรวจชายแดนไป
 แจกของจนเคย ชาวบ้านมีท่าทางเป็นมิตรพอใช้ ยิ้มง่าย และมีความตระหนี่ถี่เหนียวแต่บาง
 ครั้งก็ออกจะไม่สมเหตุผล คือ ออมเงินไว้เพื่อเล่นการพนันก็มี กะเหรี่ยงเลโคมีความรู้สึก
 ว่าตนเองเป็นคนไทย แต่กิดช็อคอยู่บ้างในเรื่องภาษา และอยู่ห่างจากสถานที่ราชการมากเกินไป
 มีความตั้งใจจริงบ้างแล้วที่จะให้ลูก หลานได้ร่ำเรียนหนังสือไทยไว้ติดต่อกับคนไทยพื้นราบ

วิชา กงกะนันท์¹² ได้รวบรวม และ ศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านของชาว
กะเหรี่ยงที่บ้านบ่อ ตำบลสวนผึ้ง ถึงอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี กับนิทานพื้นบ้านของชาว
บ้านในตำบลพงสวาย หมู่ที่ 3 - 6 อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเชื้อสาย
ของเขมร ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมฝั่งด้านตะวันออกของแม่น้ำแม่กลอง ตอนใต้ที่ตั้งตัวเมืองใน
ปัจจุบัน เขมรที่เป็นบรรพบุรุษ เข้ามายังตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การรวบรวมนิทาน
กะเหรี่ยงได้ทำในระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2517 - มกราคม พ.ศ. 2518 และ
นิทานเขมรได้ทำในเดือน เมษายน พ.ศ. 2519 ได้นิทานกะเหรี่ยง 11 เรื่อง นิทาน
ที่หมู่บ้านเขมร 194 เรื่อง นิทานทั้งหมดได้มาด้วยวิธีการต่าง ๆ กันคือ

ก. นิทานกะเหรี่ยง ได้จากการบันทึกเสียงผู้เล่าเป็นภาษากะเหรี่ยง
หรือ ภาษาไทยที่บ้านผู้เล่า ลามแปลเป็นไทยต่อหน้าผู้เล่า และ ผู้บันทึกเสียง และนักศึกษา
ผู้เข้าไปบันทึกเสียง เรียบเรียงเสียใหม่ และได้จากต้นฉบับลายมือเขียนเป็นภาษาไทยของ
วิทยากรกะเหรี่ยงเอง

ข. นิทานเขมร ได้จากการบันทึกเสียงวิทยากรผู้เล่านิทาน ที่บ้านของ
ผู้วิจัย ในตำบลพงสวาย โดยมีวิทยากรมาเล่าพร้อมกันวันละหลายคน ได้จากการไปบันทึก
เสียงวิทยากรผู้เล่านิทาน และได้จากต้นฉบับลายมือเขียนของวิทยากรเอง และ ที่วิทยากร
บอกให้เขียน

การค้นพบนั้นแบ่งได้คือ ค้นพบในเรื่องทั่วไป กับ การค้นพบเรื่องเฉพาะ
ที่เกี่ยวข้องกับนิทานกะเหรี่ยงและนิทานเขมร

การค้นพบเรื่องเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับนิทานกะเหรี่ยงและนิทานเขมร

1. ความเชื่อของชาวบ้านกะเหรี่ยง และ เขมร ในสองเขตที่
ราชบุรี ที่ปรากฏในนิทานแสดงแนวโน้มไปสู่กนิหารของภคตยากรคล้ายกัน แต่ตัวเลขที่มีอยู่
ทำให้ตั้งสมมติฐานได้ว่า ชาวบ้านกะเหรี่ยงมีความเชื่อในภคตยากรมากกว่าเขมร

2. นิทานชาวบ้าน กะเหรี่ยง และ เขมร ต่างก็แสดงให้เห็น
ภูมิปัญญาของชาวบ้านในการเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือ แสดงให้เห็นทั้งข้อบกพร่อง และ

¹² ภูรายละเอียดยุคเพิ่มเติม, วิชา เสนานาญ กงกะนันท์, " โครงการรวบรวม
และเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยงจอมบึงและเขมรราชบุรี " เสนอ คณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ, ตุลาคม 2521 (อักสำเนา)

ความอ่อนแอ กิเลส อวิชชา และ ศักยภาพของปुरुชน แม้ว่า การแสดงนั้น จะเป็นไปในทาง
อ้อมเป็นส่วนใหญ่

3. ศิวลครในนิทานกะเหรี่ยงที่เป็นมนุษย์ ทั้งหมดเป็นสมาชิก
ของแทบทุกชนชั้นในสังคม ตั้งแต่ชาวบ้านธรรมดาจนถึงพระราชอาคันตุกะที่มีอยู่ด้วย คือ
พระเจ้าแผ่นดินจีน ศิวลครที่อยู่ในฐานะครู คือ พระ หรือ พระฤๅษีที่อยู่ในป่า ในขณะที่
ครูในนิทานเขมร จะเป็นพระในวัดของพระพุทธศาสนา และเป็นวัดในหมู่บ้าน นิทานที่มีศิว
ลครเอกเป็นสัตว์มีรอยละ 15.56 ของนิทานเขมรที่รวบรวมมาทั้งหมด นอกนั้นเป็นมนุษย์
และเป็นชาวบ้าน คนต่างชาตินิยมบทบาทในนิทานเขมร มีหลายชาติ เช่น จีน มอญ ฝรั่งเศส ญวน
ส่วนศิวลครเอกที่เป็นสัตว์นั้น กระจายบทบาทมากกว่าสัตว์อื่น

4. ภาษาไทยในนิทานกะเหรี่ยงและนิทานเขมร แสดงให้เห็น
ลักษณะที่เรียกได้ว่า เป็นภาษาชาวบ้านซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วรรณคดีชาวบ้านมีความแตก
ต่างจากวรรณคดีประณีต หรือวรรณคดีวิจิตร นิทานพื้นบ้านของกะเหรี่ยงและเขมรที่รวบรวม
มานี้ ล้วนมีลักษณะเป็นนิทานชาวบ้านทั้งสิ้น

วิระวัชร ปิ่นเขียน¹³ ได้ศึกษาวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะของชาวกะเหรี่ยง
จากตำบลสวนผึ้ง ถึงอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในเรื่องความสัมพันธ์ของวรรณกรรมท้องถิ่น
ที่มีต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ความเป็นอยู่ตลอดจนประเพณี ความเชื่อ และ ค่านิยมของ
ชาวกะเหรี่ยง ซึ่งการค้นคว้าครั้งนี้ ได้รวบรวมเฉพาะข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทนิทาน
มุขปาฐะของชาวกะเหรี่ยงที่ตำบลสวนผึ้ง จากวิทยากรกะเหรี่ยงจำนวน 9 คน ที่มีภูมิลำเนา
อยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลสวนผึ้ง ถึงอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ใช้เวลาเก็บข้อมูล
ระหว่างเดือน พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2524 วิธีดำเนินการค้นคว้า ผู้ศึกษาเลือก
วิทยากร หรือ ผู้เล่านิทานจากชาวกะเหรี่ยงที่มีความสามารถในการเล่านิทานทั้งชายและ
หญิง จากหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้ง อายุของวิทยากรมีตั้งแต่ 42 ปีขึ้นไปจน
ถึง 48 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องบันทึกเสียงและเทปคasset วิธีการ

¹³ คุราญละเอียกเพิ่มเติม, วิระวัชร ปิ่นเขียน, วรรณกรรมกะเหรี่ยงจาก
ตำบลสวนผึ้ง ถึงอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี (ราชบุรี:ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูหมู่
บ้านจอมบึง, 2524)

รวบรวมข้อมูล สำหรับข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาได้ติดต่อหาผู้เล่านิทานชาวกะเหรี่ยงแล้วได้บันทึกเสียงไว้ รวมทั้งได้สัมภาษณ์วิทยากรและจรรยาละเอียดยื่น ๆ บางประการประกอบไว้ด้วย แล้วนำข้อความที่จดบันทึกและที่บันทึกเทปไว้มาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรภาษาไทย ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นและชาวกะเหรี่ยง รวมทั้งงานที่เกี่ยวข้องด้านวรรณกรรมท้องถิ่น รวบรวมจากเอกสารและหนังสือแหล่งต่าง ๆ ที่มีผู้รวบรวม เรียบเรียงไว้ก่อนแล้ว ผลการค้นคว้ารวบรวมนิทานวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทนิทานมุขปาฐะของชาวกะเหรี่ยงส่วนฝั่ง โคนิทานประเภทต่าง ๆ รวม 70 เรื่อง จำแนกตามรูปแบบของเรื่องได้คือ

นิทานปรัมปรา	14	เรื่อง
นิทานท้องถิ่น		
ประเภทอธิบาย	4	เรื่อง
เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ	21	เรื่อง
สมบัติที่ฝังไว้	1	เรื่อง
คติสอนใจ	20	เรื่อง
นิทานเรื่องสัตว์	2	เรื่อง
นิทานตลก ขบขัน	8	เรื่อง

จากการศึกษา วรรณกรรมประเภทนิทานมุขปาฐะของชาวกะเหรี่ยงในเรื่องสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปพบว่า ชาวกะเหรี่ยงมักชอบตั้งหลักแหล่งอยู่ตามที่ราบเชิงเขามีแหล่งน้ำผ่าน บ้านใต้ถุนสูง เครื่องประกอบบ้าน เป็นไม้และไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคา มีบันไดซีกชั้น-ลงได้ ใกล้เคียง ๆ บ้านมักสร้างอยู่ข้างไร่ พืช ผัก ผลไม้ มีทั้งไม้ยืนต้น ไม้ดอก และไม้ผล สัตว์มีหลายชนิด ทั้งสัตว์ปีก และสัตว์เลื้อยคลาน ทั้งสัตว์ป่าและ สัตว์บ้าน

สภาพความเป็นอยู่ที่ได้จากวรรณกรรม พบว่า กิจกรรมประจำวันได้แก่ การทำงานในไร่ หาหิน ตักน้ำ คำข้าว ผักข้าว หุงหาอาหาร กินหมาก สูบยา ชาวกะเหรี่ยงมักทำไร่ ปลูกรubber ข้าว หน่อ และพืชไร่อื่น ๆ การเลี้ยงสัตว์ สัตว์ที่เลี้ยงไว้ มีทั้งไว้ดูเล่น ใช้เป็นอาหาร และใช้งาน การหาของป่า ลำสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหาร รวมทั้งหูกฝอยมัน หาน้ำผึ้ง จับปลา ปลูก การค้าขาย กล่าวถึงการค้าขายทางบกและทางน้ำ ช่างฝีมือต่าง ๆ มีช่างเงิน ช่างทอง ช่างร้อยดอกไม้ และ ช่างต่อเรือ อาหารการกินจะเป็นแบบง่าย ๆ มีทั้งของคาวและของหวาน กีฬา การละเล่น การพักผ่อน และดนตรี กล่าวถึง

การต่อสู้ การเล่นเกมช่าง การเล่นเกม จะเซ การรักษาพยาบาลใช้ยากกลางบ้านอย่างง่าย ๆ การรักษา

ประเพณีจากวรรณกรรมที่รวบรวมมาก็คือ

ประเพณีส่วนบุคคล ได้แก่

1. การเกิดและการตั้งชื่อ
2. การแต่งกาย
3. การขอสาว
4. การสู้อและการแต่งงาน
5. การตาย

ประเพณีเกี่ยวกับส่วนรวม ได้แก่

1. ประเพณีกินข้าวห่อเดือน 9
2. ประเพณีส่งกรานต์เดือน 5

ความเชื่อที่ปรากฏในนิทาน ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธ เรื่องผี และวิญญูชาติ เรื่องคำอธิษฐาน การทำนายและหมอดู เรื่องความฝัน และกลางสังหรณ์ เรื่องฤกษ์ยาม เรื่องคาถาอาคม เครื่องราง และ ของขลังของวิเศษ เรื่องการให้พรและการสาปแช่ง เรื่องการเสียดแทง

ค่านิยมบางประการ ได้แก่ ค่านิยมในเรื่องความกตัญญูตเวที ความซื่อตรง ความเชื่อฟัง การรักษาคำพูด ความขยันทำางาน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การใฝ่หาวิชาความรู้ การเคารพยกย่องปรนนิบัติสามี ความมีอิสระในการเลือกคู่ครอง

ในเรื่องเศรษฐกิจ เจมส์ คัมบลิว. แฮมิลตัน (James W. Hamilton)¹⁴ ศึกษาเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างตลาดซึ่งเป็นของหมู่บ้านคนไทยที่บ้านวังลู่กับชีวิตกะเหรี่ยงที่บ้านโฮ้ง ซึ่งอยู่ในตำบลซอด อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ด้วยกัน เขากล่าวว่า การศึกษาของเขาเพื่อที่จะพรรณาและวิเคราะห์โครงสร้างสังคม ระบบเศรษฐกิจ-

¹⁴ ดูรายละเอียดเพิ่มเติม, James W. Hamilton, " Ban Hong : Social Structure and Economy of a Pwo Karen Village in Northern Thailand, " (Doctoral Dissertation, University of Michigan, 1965)

ในลักษณะทวิลักษณ์ (dual economy) การแพร่เข้ามาของตลาด และเพื่อที่จะชี้ว่ากระบวนการเหล่านี้เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง เฮมิลตัน (Hamilton) อยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา 2 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2502 ถึงเดือนตุลาคมพ.ศ.2504 เขาใช้เวลา 5 เดือนแรกสำหรับการเรียนภาษาไทย สร้างความคุ้นเคย หาเอกสารเพิ่มเติม และหาสถานที่สำหรับงานวิจัย เขาและภรรยาได้พักอาศัยอยู่ที่บ้านวังลู่ก่อนเป็นเวลา 10 เดือนเพื่อศึกษา และสร้างความคุ้นเคยกับชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยง เฮมิลตัน (Hamilton) และภรรยาเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านโซ่ง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2504 บ้านโซ่งมี 35 ครัวเรือน และมีประชากรเกือบ 200 คน เฮมิลตัน (Hamilton) กล่าวว่า เศรษฐกิจของกะเหรี่ยงขึ้นอยู่กับกิจกรรมการทำนา หักนาคำ และ ไร่ข้าว ปลุกพืชผักบางชนิด การเก็บของป่า ทำไร่ไถนาสูบ หรือ การเลี้ยงสัตว์ เช่นหมูและไก่พลผลิบางชนิดก็เพื่อขาย เช่น การจักสาน หรือปลุกพืชชนิดที่ไม่ใช่ข้าว จับปลา และรับจ้าง หรือแลกเปลี่ยนแรงงานกัน ผู้มีบทบาทในหมู่บ้าน ได้แก่ หัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าสายฝ่ายมารดา หมอคำแย หรือ ผู้มีความชำนาญพิเศษด้านการรักษา หมอคู หมอผี ท่อคำ (trader) ท่อคำเร (salesman) นายงาน (labor boss) ผู้มีอาวุโสสูงสุดจะได้รับความไว้วางใจให้ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี บางทีก็เป็นหัวหน้าหมู่บ้านด้วย หน่วยสังคมที่เล็กที่สุด คือ ครอบครัว ซึ่งเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) การนับเชื้อสายฝ่ายมารดา ซึ่งการเป็นสมาชิกจะได้มาจากด้วยการเกิดเท่านั้น และหน่วยสังคมที่ใหญ่ที่สุด ได้แก่ หมู่บ้านซึ่งปกครองโดยผู้ชาย องค์การปกครองทำได้โดยกลุ่มแม่ไม่เป็นทางการของหัวหน้าหมู่บ้าน หรือ ผู้มีอาวุโสในหมู่บ้าน ศาสนาเป็นแบบการถือผี (animistic) กับศาสนาพุทธ ซึ่งมีเพียงเล็กน้อย

เฮมิลตัน (Hamilton) ศึกษาโครงสร้างของเศรษฐกิจกะเหรี่ยงในแง่ของความทันสมัยในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง วิเคราะห์การจัดโครงสร้างเศรษฐกิจ เขาให้คำจำกัดความ ความทันสมัย (modernization) ว่า หมายถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากการติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น เฮมิลตัน (Hamilton) ว่ากะเหรี่ยงมีระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ (dual economy) หมายถึงมี 2 ลักษณะในตัวเอง แบบหนึ่ง เป็นระบบเศรษฐกิจภายในสังคม (internal economy) ซึ่งขึ้นอยู่กับความร่วมมือกัน การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ รวมทั้งการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสายฝ่ายมารดาสายเดียวกัน เศรษฐกิจเพื่อการยังชีพขึ้นอยู่กับ การทำไร่ข้าว

เป็นระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อกับระบบเครือญาติ และ ความสัมพันธ์ในสายเลือด ส่วนอีกแบบหนึ่ง คือ ระบบเศรษฐกิจภายนอกสังคมของคน (external economy) การจัดระเบียบค่อนข้างจะตรงกันข้าม เป็นระบบเศรษฐกิจซึ่งไม่เกี่ยวข้อง หรือขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในสายเลือด ความเป็นเครือญาติ ความเป็นกะเหรี่ยงด้วยกัน ในระบบนี้ สิ่งที่จะต้อง มี คือ สินค้า หรือ การขาย การต่อรองเป็นวิธีการดำเนินการค้าที่เหมาะสม เงินตราเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมากขึ้นในสังคมกะเหรี่ยง ที่หมู่บ้านโฮ้ง กะเหรี่ยงไม่สามารถที่จะปลูกข้าวให้เพียงพอแก่การบริโภคจนถึงฤดูเก็บเกี่ยวหน้า ดังนั้น พวกเขาจึงต้องซื้อข้าวเพิ่ม ซึ่งสิ่งนี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจภายในสังคม (internal economy) ในความพยายามที่จะทำให้ระดับการผลิตคงที่ ก็มีความต้องการที่เพิ่มขึ้นในสินค้าที่จำเป็น ยิ่งมีความเกี่ยวข้องกับตลาดมากเพียงใด ก็ยิ่งมีความต้องการเงินมากขึ้น ดังนั้น ตลาด (bazaar) เป็นสถานที่ที่จะหาซื้อสิ่งของที่ต้องการได้ ระบบเศรษฐกิจภายนอกสังคม (external economy) จึงเข้าครอบครองเศรษฐกิจในชุมชน เป็นความจริงที่ว่า วัฒนธรรมเกี่ยวข้อง และได้รับผลจากระบบตลาด แฮมิลตัน (Hamilton) คิดว่า ตลาดเป็นปัจจัยที่สามารถใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างวัฒนธรรมจากระบบเศรษฐกิจภายในเปลี่ยนไปสู่กิจกรรมเศรษฐกิจภายนอกในรูปแบบตลาด ส่วนรูปแบบแรกของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ไคแก่ ดานเทคโนโลยี องค์ประกอบของการจัดระเบียบสังคม ระบบความนึกคิด ผลที่ตามมาที่สำคัญที่สุดไคแก่ การสูญเสียลักษณะอันเป็นตัวเอง (autonomous) ของชุมชนกะเหรี่ยง มีลักษณะของความเป็นคนไทยมากขึ้น ในขณะที่เศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ (dual economy) ยังคงอยู่ แต่เศรษฐกิจภายใน สังคมก็ไม่สามารถที่จะเลี้ยงสมาชิกได้พอ ระบบเศรษฐกิจภายนอกก็มีลักษณะครอบงำสังคม จึงเกิดความขัดแย้งในค่าน ความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจระหว่างบุคคลในหมู่บ้านกะเหรี่ยง ซึ่งหันมาใช้เงินตราและสินค้าในระบบตลาด การช่วยเหลือเกื้อกูลกันน้อยลง ศาสนาและความเชื่อหันมาสู่ศาสนาพุทธ ค่านศีลธรรมดั้งเดิมกำลังเปลี่ยนแปลงและมีความขัดแย้งระหว่างคนต่างช่วงอายุกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งดูเหมือนว่า กะเหรี่ยงก็ยังไม่ต้องการที่จะเป็นไทยอย่างสมบูรณ์ จึงยังคงดำรงความเป็นชนกลุ่มน้อย แม้จะค่อย ๆ กลายเป็นอนุวัฒนธรรมในสังคมไทยก็ตาม

ปีเตอร์ कुสต์คเตอร์ (Peter Kunstader)¹⁵ ศึกษาระบบเศรษฐกิจของชาวลัวะ 233 คนในหมู่บ้านป่าแม่ และชาวกะเหรี่ยง 183 คน ในหมู่บ้านเลอคี (แม่ฮ่องสอน) ซึ่งอยู่ในเขตภูเขา ในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ศึกษาในปี พ.ศ. 2510 - 2511 ชาวเขาในสองหมู่บ้านนี้มีลักษณะความเป็นอยู่เหมือนชาวเขอื่น ๆ ถึงแม้ว่า ชาวเขาพวกนี้จะอพยพไปอยู่ที่ราบจำนวนมาก และมีอัตราการตายสูง จำนวนประชากรของชาวเขาก็กงเพิ่มขึ้น ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยของหมู่บ้านสองแห่งนี้อยู่ระหว่าง 18 - 19 ไร่ต่อประชากร 1 คน ที่นาคิดหึ่งที่ทำการเพาะปลูกและที่ปลูกหึ่งไว้เพื่อให้ดินดีขึ้น ปัจจุบัน ความกดดันของประชากรในเขตนี้นั้นเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงระบบผู้นำจากแบบเดิม ปริมาณเพิ่มของข้อขัดแย้งระหว่างหมู่บ้าน และปริมาณเพิ่มของการอพยพไปสู่ที่ราบ ถึงแม้ว่า ชาวเขาเหล่านี้จะปลูกข้าวพอเลี้ยงตัวได้ และอยู่ไกลจากการคมนาคมและการควบคุมของทางราชการ ชาวเขาก็กงไปค้าขายที่ตลาดในที่ราบ และรับทำงานเอาค่าจ้างจากคนในที่ราบ ในการกลสิกรรมเพื่อยังชีพ หรือ เพื่อเลี้ยงตัวนี้ ชาวเขาใช้เครื่องมือและวิธีการง่าย ๆ หีซที่ปลูกมีหลายชนิด หึ่งที่ใช้เป็นอาหารและประโยชน์ทางอื่น การปลูกหีซหึ่งบนเขา และในท้องนาที่หึ่งน้ำเข้ามา นอกจากนี้ ชาวเขายังเก็บหีซบางชนิดได้จากท้องนาที่ปลูกหึ่งไว้ การทำนาเป็นแบบเก่า ซึ่งสามารถรักษาคุณสมบัติของดิน น้ำ และผลิตผลทางป่าไม้ไว้ได้โดยที่ชาวเขาพวกนี้สามารถตั้งรกรากอยู่ในหมู่บ้านเดิมได้เป็นเวลาหลายชั่วอายุคน แต่ความกดดันทางประชากร (population pressure) กำลังคุกคามระบบเศรษฐกิจ เพราะพวกเขาไม่สามารถหึ่งน้ำ โดยไม่ทำการเพาะปลูกไว้ก่อนเหมือนแต่ก่อน พวกเขาสามารถผลิตข้าวจากที่นาบนเขาได้ประมาณ 13 ถึงต่อไร่ ซึ่งมากกว่าผลผลิตของการปลูกข้าวแบบไม่หึ่งน้ำและขึ้นอยู่กับฝน นาที่หึ่งน้ำของชาวลัวะได้ผลประมาณ 32.5 ถึงต่อไร่ ซึ่งเท่ากับผลเฉลี่ยของหึ่งประเทศ แต่นาที่หึ่งน้ำของกะเหรี่ยงได้ผลเฉลี่ย 22 ถึงต่อไร่เท่านั้น ชาวลัวะในหมู่บ้านป่าแม่ ผลิตข้าวได้ประมาณ

¹⁵ กุรายะเลอเคอเพิ่มเติม, Peter Kunstader, " Subsistence Agricultural Economics of Lue' and Karen Hill Farmers of Mae Sariang District, Northern Thailand, " Paper Prepared for Symposium on Shifting Cultivation and Economic Development in Northern Thailand, 1970.

เกินพอเลี้ยงตัว แต่ชาวลัวะมีหนี้สินที่ต้องจ่ายดอกเบี้ย ในอัตราสูงพอกพูนจำนวนมาก ชาวลัวะจำเป็นต้องฮีม หรือซื้อ 1/3 ของปริมาณข้าวที่ใช้บริโภค ในขณะเดียวกัน ชาวกะเหรี่ยงในเลกอกปลูกข้าวได้ผลน้อยกว่าชาวลัวะในป่าแม่ แต่มีหนี้สินน้อยกว่าและจำเป็นต้องฮีมข้าวประมาณ 1/25 ของที่ใช้บริโภคเท่านั้น ขณะที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ความต้องการเงินสดก็เพิ่มขึ้นด้วย ประชากรของทั้งสองหมู่บ้านไม่สามารถจะคงชีพอยู่ได้จากผลิตผลของข้าวที่ปลูกอย่างเดียว แต่เงินค่าจ้างที่ได้มาจากที่อื่นด้วย เขากล่าวว่า การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านชาวเขาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การปรับปรุงการกลีกรมอย่างเดียว แต่วิธีการแก้ปัญหาที่สำคัญกว่า คือ การเพิ่มปริมาณงานให้ค่าจ้าง เพื่อให้ชาวเขาที่อพยพมาทั้งแบบชั่วคราวและแบบถาวร มีงานทำ

ชอบ คชาอนันต์ และ พินิจ พิษยกุล¹⁶ ได้ศึกษาเกี่ยวกับธนาคารชาวยุ้ง เน้นเฉพาะธนาคารชาวยุ้งในหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง และ หมู่บ้านคนไทยในภาคเหนือที่เรียกว่า คนเมือง และเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเวลา จึงต้องใช้การสนทนา สัมภาษณ์ เข้าช่วยเป็นส่วนใหญ่ ออกทำการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือน มีนาคม - มิถุนายน พ.ศ. 2523 ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในสนามเป็นเวลา 45 วัน สถานที่ศึกษาหมู่บ้านคนเมือง ได้แก่ บ้านออน อำเภอแม่สรวย บ้านแม่คำสับเป็น อำเภอแม่จัน บ้านโป่งฮ้าง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย บ้านร่อง คำบล เชียงแรงแง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และบ้านทรายทอง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ส่วนหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่ทำการศึกษา ได้แก่ บ้านป่าคา อำเภอแม่ริม บ้านหนองเต่า บ้านห้วยคอง อำเภอสันป่าคอง บ้านหุ่ยเหนือ อำเภอแม่แจ่ม บ้านผาแตก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และบ้านแม่ส้าน กิ่งอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

การศึกษาพบว่า ธนาคารชาวยุ้งในหมู่บ้านคนเมือง 7 หมู่บ้าน มีได้เริ่มงานเป็นรูปธนาคารชาวยุ้งมาแต่ต้น (อีก 1 นั้น เป็นเพียงแนวคิด ยังไม่เป็นรูปร่าง) หากได้เริ่มกิจการเป็นรูปแบบการรวมกลุ่มเกษตรกรขึ้น เป็นการดำเนินกิจการในคนกลุ่มเล็ก ๆ

¹⁶ ดูรายละเอียดเพิ่มเติม, ชอบ คชาอนันต์ และ พินิจ พิษยกุล; " รายงานเบื้องต้นผลการศึกษานักธนาคารชาวยุ้งและคนเมือง ในภาคเหนือของประเทศไทย " (เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยชาวเขา, 2523) (อิศำเนา)

มิได้เป็นองค์กรหรือสถาบันของชุมชนโดยส่วนรวม มิได้ถือเอาประชาชนทั้งหมดของหมู่บ้าน เป็นสมาชิก ดังนั้น จึงเป็นการช่วยเหลือกันเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ภายหลังได้ขยายต่อให้เป็น ประโยชน์แก่ผู้ที่มิได้เป็นสมาชิก แต่เป็นสมาชิกหมู่บ้าน และมีอยู่แห่งหนึ่ง คือ ที่บ้านแม่คำสับ เป็น ที่มีการนำเอาข้าวมารวมกันแล้วเก็บไว้ขายเมื่อข้าวมีราคาสูง เป็นการทำหน้าที่คน กลาง ทำให้พ่อค้าไม่สามารถถราราคาได้ ส่วนธนาคารข้าวกะเหรี่ยงนั้น ส่วนใหญ่ ดำเนิน การแบบธนาคารข้าวจริง ๆ กล่าวคือ เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านกันเองในยามขาดแคลนข้าว บริโภค ริเริ่มโดยการจัดตั้งเป็นธนาคารข้าว ไม่มีการจัดตั้งเป็นรูปแบบอื่นอย่างของคน เมือง ในการจัดตั้งธนาคารข้าวนี้ อาจกล่าวได้ว่า มีการจัดตั้งอยู่ 2 วิธี คือบุคคล ธรรมดาจัดตั้งให้ คือ เมื่อเกิดการขาดแคลนข้าว ชาวบ้านมักจะร้องขอจากเจ้าหน้าที่ หรือ บุคคลที่เข้าไปปฏิบัติงานในหมู่บ้าน หรือ ท้องถิ่นนั้นช่วยเหลือ และ กับการที่ประชาชนจัดตั้ง กันเอง เกิดขึ้นจากการที่ได้ไปเห็นรูปแบบการดำเนินงานของธนาคารข้าวในหมู่บ้านใกล้เคียง ในระยะแรกหันมาความนึกเข้าไปเผยแพร่ นั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่เมื่อชาวบ้าน เข้าใจหลักการและวิธีการก็สามารถดำเนินต่อไปได้ ธนาคารข้าวของกะเหรี่ยง ระเบียบ การมักไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ใช้วิธีจดจำกัน ให้อ่านาแก่หัวหน้าหมู่บ้านในอันจะ พิจารณา วินิจฉัยใด ๆ การเลือกตั้งกรรมการมักจะเป็นกรรมการถาวร ใ้รับการเลือก ตั้งโดยหัวหน้าหมู่บ้าน แต่ถ้าไม่พอใจก็ลาออกได้ ส่วนของคนเมืองใช้วิธีประชาธิปไตย คือ เสนอชื่อในที่ประชุม มีผู้รับรอง แล้วลงมติเลือก จำนวนกรรมการมีตั้งแต่ 4 คน จนถึง 12 คน โดยมากมี 5 คน กรรมการของคนเมืองเป็นแบบชั่วคราว สำหรับกะเหรี่ยงที่ กรรมการเป็นแบบถาวร เขาให้เหตุผลว่า ในหมู่บ้านของเขา น้อยคนที่จะรู้หนังสือ มีความรู้ เรื่องการทำบัญชี ประการสำคัญคือ หากคนเป็นกรรมการได้ยาก ควรเลือกคนที่เคยทำกิจการ เปลี่ยนใหม่ การให้ยืมข้าว ทั้งธนาคารกะเหรี่ยงและคนเมือง ไม่ได้กำหนดจำนวนข้าวที่ ให้สมาชิกยืม ถ้ามีข้าวมากก็ให้ยืมได้มาก แต่โดยมากจะอยู่ในดุลยพินิจของกรรมการซึ่งรู้จัก สมาชิกดี ว่าเป็นคนอย่างไร การติดตามทวงถามเอาคืน ถือเป็นหน้าที่สำคัญของกรรมการ ธนาคารข้าว บางแห่งถือเป็นหน้าที่ที่กรรมการต้องรับผิดชอบโดยตรง ในการส่งคืนข้าว ทุกแห่งกำหนดให้ส่งคืน ทั้งที่เป็นทุนที่ยืมและดอกเบี้ยพร้อมกัน หากส่งคืนไม่ครบให้เอาส่วน ที่ไม่ได้คืนสมทบรวมกับข้าวที่ยืมในปีใหม่ และคิดดอกเบี้ยด้วย การส่งคืนนี้ อาจผ่อนส่งเป็น งวด ๆ ได้ อัตราดอกเบี้ยธนาคารกะเหรี่ยงและคนเมืองกำหนดแตกต่างกัน มีตั้งแต่ ร้อยละ 14 ร้อยละ 20 ร้อยละ 30 และ ร้อยละ 50 แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นร้อยละ 20

หรือการส่งคืนจะจ่ายเป็นเงินก็ได้ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะหลายประการ
แต่นั้นให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ต้องมาเป็นประการแรก การจัดตั้ง
ธนาคารจะต้องกระทำอย่างมีขั้นตอน และควรให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

จันทบูรณ์ สุทธิ¹⁷ ศึกษาการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา การทำการเกษตร
ในลักษณะถาวร อันหมายถึง การเกษตรที่มีการใช้ประโยชน์เป็นประจำทุกปี เช่น การทำ
นาข้าว และ การเกษตรแบบไร่หมุนเวียน เพราะการเกษตรแบบนี้ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่
กำหนดไว้แล้วอย่างแน่นอนมีขอบเขต และมีการใช้ประจำ เพียงแต่เป็นการใช้แบบหมุนเวียน
(ถาวร) เท่านั้น ซึ่งชาวเขากลุ่มที่ใช้ประโยชน์เช่นนี้ ได้แก่ กะเหรี่ยง ลัวะ ถิ่น และขมุ
และกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่ไม่ปลูกฝิ่นในการเกษตรดั้งเดิมของแต่ละเผ่า แต่ปัจจุบัน เนื่องจากฝิ่น
มีราคาแพงขึ้นทำให้กะเหรี่ยงในอำเภอจอมทอง สันป่าตอง และสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ได้
เริ่มมีการปลูกฝิ่นกันแล้ว (เริ่มประมาณปี พ.ศ. 2517 - 2518) และชาวเขาเผ่าถิ่น
และขมุ ในจังหวัดน่าน ก็เริ่มมีการปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจเช่นกัน กะเหรี่ยงในภาคเหนือ
ตอนบนตั้งแต่กำแพงเพชรขึ้นไป พื้นที่ทำการเกษตร หรือทำกิน เป็นพื้นที่ที่ใช้ปลูก พืชอาหาร
หรือพืชสวนครัว และพื้นที่นี้เป็นสมบัติของส่วนรวม คือ ของหมู่บ้าน มีการกำหนดเขตทำกิน
ผู้ที่เคยทำส่วนไหนก็จะได้รับสิทธิใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นโดยปริยาย ส่วนกะเหรี่ยงในภาค
เหนือตอนล่างตั้งแต่อุทัยธานีลงมา รวมทั้งกะเหรี่ยงในภาคตะวันตกของประเทศ ชาวเขา
เผ่าถิ่น และ เผ่าขมุ พื้นที่การเกษตรแบบไร่หมุนเวียนจะเป็นสมบัติของครัวเรือน ไม่ใช่
สมบัติของส่วนรวมเหมือนกับกะเหรี่ยงในภาคเหนือตอนบน และลัวะ พื้นที่ไร่หมุนเวียนของ
ชาวเขาเหล่านี้ จะอยู่กระจัดกระจายไม่รวมกันเป็นแปลงใหญ่ การตัดสินใจในการทำกิน
หรือทำไร่ในพื้นที่แปลงใด ขึ้นอยู่กับหัวหน้าครัวเรือนที่ถือครองและมีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่นั้น ๆ

แนวความคิดในการศึกษา

วิชาสังคมวิทยาสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในลักษณะซึ่งการเปลี่ยน

¹⁷ กุรายละเอียกเพิ่มเติม, จันทบูรณ์ สุทธิ, " ไร่เลื่อนลอยชาวเขา " (เชียงใหม่:ศูนย์วิจัยชาวเขา, 2524) (อักสำเนา)

เพลงนั้นมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคม โดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างและการทำงานของสังคม กล่าวคือ ในระเบียบ กฎเกณฑ์ และแบบความสัมพันธ์ในสังคม ตลอดจนสถานภาพ บทบาท อำนาจหน้าที่ และลักษณะความเกี่ยวข้อง ทั้งพหุอาศัยกันระหว่างบุคคลกลุ่มต่าง ๆ และสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งสถานภาพต่าง ๆ ในสังคม มีผลกระทบกระเทือนความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคม และเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของบุคคลและสถาบันให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

คำหนึ่งที่มีจะใช้ควบคู่กับคำว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ คำว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคมกับวัฒนธรรม มีความใกล้ชิดกันมาก โดยปกติ เมื่อมีวัฒนธรรมจะต้องมีสังคมเสมอ สังคมหมายถึงบุคคลที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม วัฒนธรรมคือผลงานของมนุษย์ วัฒนธรรมมีลักษณะไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อาจเกิดในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หรือเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วก็ได้

การเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะธรรมชาติที่จะต้องเกิดขึ้น ทั้งนี้โดยลักษณะธรรมชาติที่เป็นอยู่ นั่นก็คือ "เวลา" ซึ่งมีผลต่อสังคมมนุษย์และต่อสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ อันได้แก่สภาพภูมิศาสตร์ ในส่วนตัวของบุคคลนั้น แม้แต่บุคคลเพียงคนเดียว เมื่อเวลาผ่านไป บุคลิกภาพ ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของตัวเขาเอง ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาของอายุ เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ก็ได้สร้าง แกไข ดัดแปลงสภาพแวดล้อมให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น แนวความคิด แบบการกระทำซึ่งต่อมา ได้กลายเป็นระบบบรรทัดฐานหรือประเพณีใหม่ขึ้นมา

เป็นที่ยอมรับว่า ระบบสังคมไม่เคยมีความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันอย่างสมบูรณ์แบบ แต่การที่สังคมยังดำรงอยู่ได้นั้น เพราะ ในโครงสร้างสังคมมีกลุ่มสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ต่อเนื่องกันอยู่ หรือมีความสืบเนื่องของสังคมดำรงอยู่ด้วยกระบวนการของชีวิตสังคม สังคมเป็นระบบอันหนึ่ง ระบบนี้จำเป็นจะต้องดำรงอยู่ต่อไป แม้ว่า บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ เนื่องจากกฎธรรมชาติของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การที่สังคมมีโครงสร้างเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคม ก็เหมือนกับร่างกายของมนุษย์ จะมีชีวิตอยู่ได้ก็จะต้องมีอวัยวะทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การมีชีวิตอยู่ โครงสร้างแต่ละส่วนนั้น ทำหน้าที่ของตนเองโดย

เฉพาะ ในขณะที่ตัวนั้นก็ตอบสนองความต้องการของส่วนอื่น ๆ ด้วย หน้าที่เหล่านี้ เป็นความจำเป็นของสังคมซึ่งจะต้องสร้างสถาบัน ระเบียบ กฎเกณฑ์ และกำหนดสิทธิหน้าที่ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ระบบการผลิต ระบบครอบครัว การเมือง เป็นต้น โครงสร้างเป็นเสมือนกลไกที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคม และบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั้น และมีผลทำให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุล โดยลักษณะที่สังคมมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สภาพสมดุลดังกล่าวจึงเป็นความสมดุลเคลื่อนที่ (moving equilibrium) กล่าวคือ ทุกส่วนหรือ สถาบันของสังคมจะปรับตัวเข้าหากันตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางภูมิศาสตร์ แต่ละสถาบันจะทำหน้าที่ของตนซึ่งเป็นการสนองความต้องการของสถาบันอื่น ๆ และสังคมเป็นส่วนรวม การติดต่อ ตอบโต้ระหว่างบุคคล เป็นไปตามบรรทัดฐาน (norm) และสถานภาพ (status) การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอในทุกขณะ ไม่มีสังคมใด ที่ส่วนประกอบหรือสถาบันต่าง ๆ สามารถทำหน้าที่ของตนโดยสมบูรณ์ทุกประการ เช่น สถาบันการเมืองที่ให้อำนาจแก่บุคคลเดียว หรือหมู่คณะเดียว อาจจะเป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับกันในสังคมระยะหนึ่ง ต่อมา อาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ความไม่สมบูรณ์ของส่วนประกอบ หรือ สถาบันต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหากดดัน (strains) ขัดแย้ง (inconsistencies) และความตึงเครียด (tensions) ต่าง ๆ ในสังคม หรือ อาจจะเป็นเนื่องจากอิทธิพลมาจากภายนอกสถาบัน หรือสิ่งที่เป็นอยู่ในสังคม ในขณะใดขณะหนึ่ง อาจจะทำหน้าที่สำคัญ หรือ อาจกลายเป็นเครื่องถ่วง ทำให้เกิดปัญหายุ่งยากขัดแย้งต่าง ๆ เช่น ประเพณี ความเชื่อ และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เป็นต้น

ขอบเขตและวิธิตำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยงผู้ศึกษา จะได้ทำการศึกษาแต่เฉพาะครัวเรือนชาวกะเหรี่ยง ในหมู่บ้านเกริงกะเวีย (หรือเกริงกระเวีย) หมู่ 2 ตำบลชะแล อำเภอดงตาล ภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ในส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวในด้าน การศึกษาและการอนามัย เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการปกครอง

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี และเจาะจงหมู่บ้านที่จะทำการศึกษา
วิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามี 2 วิธีคือ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งส่วนมาก
เป็นเอกสารของทางราชการ กรมประชาสงเคราะห์ และเอกสารรายงานการวิจัยเกี่ยวกับ
ชาวเขาของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์
และบทความที่ผู้เขียนขึ้น

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้
จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ
ของหมู่บ้าน

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยทางตะวันตกของ
ประเทศไทย ต้องการเรียนรู้ เพื่อเข้าใจวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้น หลังจากศึกษา
เอกสารที่เกี่ยวกับชาวกะเหรี่ยง พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของชาวกะเหรี่ยงในภาค
เหนือ หรือ ตะวันตกเฉียงเหนือ และหากจะพบบ้างก็เพียงเล็กน้อยในการกล่าวถึงกะเหรี่ยง
แถบตะวันตกในงานเขียนบางบทความ ผู้ศึกษา ได้วางแผนการทำงาน และได้ออกไปสำรวจ
สถานที่ทำงานสนาม เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2527 และได้เลือกหมู่บ้านเกริงกะเวีย ตำบล
ชะแล อำเภอลองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับการศึกษาชีวิตกะเหรี่ยงบ้านตะวันตก

กระบวนการเก็บข้อมูลนี้ ผู้ศึกษาได้พักอาศัยอยู่ที่บ้านพักครู
โรงเรียนบ้านเกริงกระเวีย ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
ทองผาภูมิ หรือที่เรียกชื่อว่า สปอ.ทองผาภูมิ และได้ช่วยสอนหนังสือให้แก่เด็กเรียนด้วย เพราะ
โรงเรียนนี้มีครูไม่ครบชั้น อีกประการหนึ่งนั้น ก็เพื่อสร้างความคุ้นเคยในหมู่บ้าน เพราะ
สถานภาพครู เป็นสถานภาพที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นที่ใด ผู้ศึกษาใช้เวลา
อยู่ในสนามตั้งแต่วันที่ 22 กรกฎาคม 2527 ถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2528 ในระยะ 2 เดือน
แรก ช่วยสอนหนังสือก่อนและเป็นระยะที่สร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน โดยผ่านจากการบอก
เล่าของนักเรียนในโรงเรียน และ การออกไปสำรวจสภาพหมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ หัวข้อหลักซึ่งได้กำหนดไว้
รวมทั้งรายละเอียดที่ต่องการทราบ (การใช้ interview guide) รวมทั้งการสัมภาษณ์
ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตการณ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
ต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

ปัญหาหรืออุปสรรคในการเก็บข้อมูล

ในครั้งแรกนั้น ผู้ศึกษาสนใจเรื่องชนกลุ่มน้อยที่ชายแดนไทย พม่า บริเวณ
 ด่านพระเจดีย์ 3 องค์ ผู้ศึกษาได้เลือกเรื่องเกี่ยวกับชนชาติมอญ ได้สำรวจเอกสารซึ่งก็มี
 อยู่น้อยมาก ทำการวางแผนการวิจัย ออกไปดูสถานที่สำหรับทำงานภาคสนาม เมื่อกลางเดือน
 กุมภาพันธ์ 2527 และได้เลือกพบกับคนไทยครอบครัวหนึ่งซึ่งมีอาชีพค้าขายอยู่ที่ฝั่งไทย
 บริเวณพระเจดีย์ 3 องค์ ครอบครัวนี้เป็นคนไทยเพียงครอบครัวเดียว นอกนั้นเป็นคนมอญ
 กะเหรี่ยง พม่า เมื่อแน่ใจแล้วว่าจะศึกษาเกี่ยวกับชนชาติมอญที่พระเจดีย์ 3 องค์ ผู้ศึกษา
 จึงติดต่อกับคนไทยเชื้อสายมอญเพื่อขอความร่วมมือและขอรายละเอียดในส่วนต่าง ๆ ของ
 วัฒนธรรมและประเพณีมอญ ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดี จากนั้นผู้ศึกษาได้กลับไปเก็บข้อมูล
 ที่ด่านพระเจดีย์ 3 องค์ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2527
 และได้กำหนดระยะเวลาในการทำงานประมาณ 6 เดือน แต่ผู้ศึกษาพักอาศัยได้เพียง 10 วัน
 คือในวันที่ 16 เมษายน 2527 ขณะที่เจ้าของบ้านไม่อยู่ได้เกิดเรื่องขึ้น ผู้ศึกษาและคนใน
 บ้านรวมเป็น 4 คน ได้ถูกคนมอญมาล้อมยิง และเป็นเหตุให้ธิดาอายุเพียง 14 ปีของเจ้าของ
 บ้านถึงแก่ความตาย เรื่องนี้ได้กลายเป็นกรณีพิพาท และจุดบอดระหว่างคนไทยและคนมอญ
 ที่ชายแดน ทั้งยังไม่ปลอดภัยสำหรับชีวิตผู้ศึกษาเอง ที่ได้รับการเพ่งเล็งว่าเป็นสายของฝ่าย
 ทหารไทย เนื่องจากทางเข้าและออกจากบ้านพระเจดีย์ 3 องค์ นั้น เป็นเส้นทางที่
 ทูรกันดารมาก ผู้ศึกษาจึงได้รับการอำนวยความสะดวกและอยู่ในความดูแลของหน่วยทหาร
 ที่ได้กรุณาช่วยเหลือ เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น ผู้ศึกษาจึงจำต้องยุติงานเรื่องชนชาติมอญโดย
 ปรีชา

ดังนั้น จึงได้เลือกศึกษาชนชาวกะเหรี่ยงที่บ้านเกริงกะเวีย ซึ่งนับเป็นการ
 เริ่มใหม่ในทุกอย่าง นับตั้งแต่การศึกษาต้นเอกสารที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยง การวางแผนการ
 ทำงาน การสำรวจสภาพท้องถิ่น ผู้ศึกษาได้ออกไปสำรวจหาสถานที่สำหรับการทำงานสนาม
 เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2527 และได้เลือกหมู่บ้านเกริงกะเวีย (เกริงกระเวีย) ตำบล
 ชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

การออกไปสำรวจ และเลือกหมู่บ้านที่จะทำการศึกษา นี้ว่าเป็นเรื่องที่ยากลำบากพอสมควร สำหรับการศึกษเกี่ยวกับเรื่องชาวเขาหรือชนกลุ่มน้อยซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ห่างไกลและการคมนาคมไม่สะดวก ทुरกันดาร สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การพิจารณาเรื่องความปลอดภัยของตัวผู้วิจัยเอง โดยเฉพาะถ้าหากเป็นผู้หญิง และไปคนเดียว

ภาษาเป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกอันหนึ่ง เมื่อเราจะเข้าไปศึกษาเรื่องของชาวเขา เพราะถึงแม้ว่า ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะพอเข้าใจภาษาไทย แต่เขาก็มีความถนัดในการใช้ภาษาของเขาเองในการตอบคำถาม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงแก้ปัญหาโดยการวานเด็กหญิงชาวกะเหรี่ยงที่จบชั้นประถมปีที่ 6 เมื่อปีการศึกษา 2526 มาช่วยเป็นล่ามในการพูดคุย และคำถามชาวกะเหรี่ยง โดยให้ล่ามตอบแทนพอสมควร การใช้ล่ามจะเป็นประโยชน์โดยเฉพาะเมื่อพบกับชาวกะเหรี่ยงบางครัวเรือนที่พูดภาษาไทยไม่ได้ หรือไม่คล่อง แต่เราก็ควรจะเรียนรู้ภาษาของเขาไว้บ้าง สำหรับประโยชน์ต่าง ๆ หากเราไม่มีเวลามากพอ เพราะการที่เราพยายามพูดภาษาเขาจะทำให้เราได้รับการต้อนรับที่อบอุ่นยิ่งขึ้น

การจะสอบถามให้ได้เรื่องราว ควรจะเริ่มจากผู้พูดภาษาไทยได้และเข้าใจงานที่เราทำพอสมควร นั่นคือ เราต้องแนะนำตัวและวัตถุประสงค์ ถ้าเขาไม่ยินดีจะคุยกับเราอย่าเพิ่งถาม ผู้ศึกษาพบหนึ่งหลัง เป็นคนแก่ ผู้หญิงกะเหรี่ยง พูดไทยไม่ค่อยได้ เมื่อถาม 2 - 3 ประโยคถูกคู้เป็นภาษากะเหรี่ยง จึงต้องเลิกและเมื่อหลังจากวันนั้น เมื่อกลับไปหาใหม่ก็ได้รับการต้อนรับอย่างดี เพราะเขาไปคุยกับชาวกะเหรี่ยงคนอื่น ๆ จึงเข้าใจผู้ศึกษาดีขึ้น ในกรณีนี้ สถานภาพครูที่ผู้ศึกษาเป็นอยู่ ก็ช่วยอะไรไม่ได้ถ้าเขาไม่ยอมตอบคำถาม การสอบถามในเรื่องที่ไม่แน่ใจควรถามหลาย ๆ คน เช่น เรื่องเก่า ๆ ที่ผ่านมาเพื่อจะได้ข้อสรุปที่ค่อนข้างแน่นอน การตั้งคำถามต้องใช้ภาษาไทยง่าย ๆ แม้แต่กับล่ามเองก็ตาม เพราะถึงแม้ว่าเขาจะพูดภาษาไทยได้ ก็ไม่ได้หมายความว่า เขาจะเข้าใจคำถามทุก ๆ ข้อที่เราถาม

เป็นเรื่องจริงที่ว่า ข้อมูลใด ๆ ที่เป็นตัวเลข สถิติ ต้องการความแม่นยำ ชาวเขาเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ที่บ้านเกริงกะเวียนี้ก็เช่นกัน แม้แต่ผู้ศึกษาดำย้อนกลับไปเพียงปีเดียว ชาวกะเหรี่ยงก็ไม่สามารถตอบได้ เช่น เรื่องรายรับ รายจ่าย เป็นต้น

และบางครั้งผู้ศึกษาต้องช่วยนับ หรือประมาณให้ หรือถ้าจะมีผู้จำได้บ้าง ความแน่นอน และความแม่นยำก็มีอยู่น้อยมาก

ชาวกะเหรี่ยงที่บ้านเกริงกะเวีย มีบางครอบครัวที่มักจะไม่อยู่บ้านในบางช่วง เพราะเขาไปประกอบอาชีพที่อื่นเช่นการทำเปลือกไม้ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงพบและพูดคุยกับชาวบ้านได้เพียง 35 หลังจากจำนวน 37 หลัง จึงทำให้ไม่สามารถได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เท่าที่ควรจะเป็น

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ภาคตะวันตกของประเทศไทย
2. เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง และปัญหาต่าง ๆ ในด้านการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านเกริงกะเวีย อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

นิยามศัพท์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคมหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มคน ความสัมพันธ์ และสถาบันของสังคม
การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม	การเปลี่ยนแปลงในความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคม
การปรับตัว (adjustment)	การที่บุคคลสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นกระบวนการปรับปรุงความต้องการและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลซึ่งมีผลทำให้บุคคลนั้นได้รับความพอใจตามความต้องการจำเป็นทั้งหลายได้

การเสนอเรื่อง

- บทนำ ความสำคัญของเรื่อง วัตถุประสงค์ในการศึกษา สมมติฐาน
ขอบเขตและวิธีการศึกษา ปัญหาหรืออุปสรรค ผลประโยชน์
ที่คาดว่าจะได้รับ นิยามศัพท์
- บทที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยงในประเทศไทย ความเป็น
อยู่ของกะเหรี่ยงกาญจนบุรี ลักษณะภูมิศาสตร์อำเภอทองผาภูมิ
ประวัติหมู่บ้านเกริงกะเวีย
- บทที่ 2 การศึกษาและการอนามัย ประวัติการศึกษา การศึกษาในหมู่บ้าน
การรักษาความสะอาด อาหาร น้ำดื่ม น้ำใช้ การรักษาพยาบาล
การเกิดการตาย วิเคราะห์
- บทที่ 3 เศรษฐกิจ การถือครองที่ดิน การทำการเกษตร สภาพเศรษฐกิจ
ในครอบครัว กิจกรรมทางเศรษฐกิจ วิเคราะห์
- บทที่ 4 สังคมและวัฒนธรรม ครอบครัว เครื่องญาติ ภาษา การแต่งกาย
ศาสนาและความเชื่อ ประเพณีบางอย่าง วิเคราะห์
- บทที่ 5 การปกครอง การจัดการปกครองตามแบบราชการ การปกครอง
ตามแบบจารีตประเพณี วิเคราะห์
- บทที่ 6 สรุปและเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย